

UOT 37.

Sevil Mirhasan qızı İsayeva
Mingəçevir Dövlət Universitetinin müəllimi

TƏHSİLİN KEYFİYYƏTİNİN YÜKSƏDİLMƏSİNDƏ YENİ PEDAQOJİ TƏFƏKKÜRÜN ROLU

Sevиль Миргасан гъзы Исаяева
преподаватель Мингечавурского Государственного Университета

РОЛЬ НОВОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПОВЫШЕНИИ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Sevil Mirgasan Isayeva
lecturer at Mingechaur State University

THE ROLE OF NEW PEDAGOGICAL THINKING IN IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION

Xülasə. Azərbaycan özünün təhsil sistemini dünyanın ən mütarəqəi ölkələrinin təhsil prinsiplərindən istifadə etməklə davamlı inkişaf yolu ilə təkmilləşdirir, insanın həyatı bacarıqlara malik bir şəxsiyyət kimi formalaşması istiqamətində səmərəli fəaliyyət göstərir. Məqalədə gənc nəslin və tələbələrin vətəndaş kimi yetişdirilməsində milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərlərdən istifadə edərək, təkamül, davamlı inkişaf yolu ilə təhsil müstəvisində həyata keçirdiyi islahatlardan bəhs olunub.

Açar sözlər: cəmiyyət, demokratiya, müasir şagirdlər, inteqrasiya, düzgün siyasət, təhsil ilə keyfiyyətin artırılması, müəllim-şagird münasibətinin düzgün qurulması, şəxsiyyətyönlü yanaşma

Резюме. Азербайджан совершенствует систему образования путем использования принципов образования самых прогрессивных стран мира, а также действует в формировании человека как личности, обладающей необходимыми жизненными навыками. В статье повествуется о реформах, осуществляемых для воспитания подрастающего поколения с использованием национально-правственных и общечеловеческих ценностей.

Ключевые слова: общество, демократия, современные ученики, интеграция, правильная политика, повышение качества образования, правильное построение отношения учителя и ученика, личностно-ориентированный подход

Summary: Azerbaijan improves the education system by using the principles of education of the most progressive countries in the world, and also acts in shaping a person as a person with the necessary life skills. The article tells about the reforms carried out for the education of the younger generation with the use of national moral and human values.

Key words: society, democracy, modern students, integration, correct policy, improvement of the quality of education, correct construction of the teacher-student relationship, student-centered approach

Bəşəriyyətin fəaliyyət sahələrindən biri də təhsil sahəsidir. Ulu öndər Heydər Əliyevin təbirincə desək, təhsil xalqımızın bu gün, millətimize, dövlətimizin gələcəyi üçün ən vacib sahədir. Yeni əsrimiz öz xüsusiyyətlərinə görə təhsil əsri kimi dəyərləndirilir. Müasir dövrdə inteqrasiya və qloballaşma kimi bəşəri dəyərlər qazanan proseslərin fəal iştirakçısı olmağın ye-

gəncə yolu elm və təhsildən keçir. Bütün qabaqcıl ölkələr öz milli inkişafının təminatını bilavasitə təhsillə bağlayırlar. Hansı ölkədə təhsilin keyfiyyəti yüksək olarsa, gələcək də onundur. Təhsil dövlət işi, ictimai əmətə, hakimiyyətin yetişdirdiyi mahsul, dövlətin öz xalqına göstərdiyi xidmət hesab olunur.

Təcürbə və araşdırmalar göstərir ki, cəmiyyətin siyasi-iktisadi inkişafında təhsilin böyük rolu vardır. Məhz təhsil vasitəsilə cəmiyyətin tələbatına uyğun müvafiq kadrlar hazırlanır və mövcud insan kapitalı inkişafın sürətlənməsinə, davamlı olmasına şərait yaradır. İnsan kapitalının, dorin biliyə, sənayətə malik kadrların formalaşdırılması isə, ilk növbədə, təhsilin məzmunundan, nayin necə öyrənilməsindən, öyrənmə-dən öyrənmə münasibətlərinin düzgün tənzimlənməsindən xeyli dərəcədə asılıdır. Ona görə də təhsillə bağlı ciddi elmi araşdırmaların aparılması nəzəri və praktik istiqamətlərdə problemlərin tədqiqi, müəllim-şagird münasibətlərinin düzgün qurulması, cəmiyyətin inkişafına xidmət edən təkliflərin həyata keçirilməsi vacib cəhətlərdən biridir. Qeyd etmək lazımdır ki, son illərdə respublikamızda bu istiqamətdə bir sıra dəyərli monoqrafik tədqiqat əsərləri nəşr olunmuş, oxucuların istifadəsinə verilmişdir.

XXI əsrin ikinci onilliyini başa vuran və dünyanın qlobal təhsil arenasında müxtəlif dəyişiklik və yeniləşmələrlə özünü göstərən Azərbaycan təhsilində yeni pedaqoji təfəkkürün formalaşması dərşin mahiyyət və məzmununda da dəyişikliklərin aparılmasını zəruri etmişdir.

Yeni dərş modellərinin tətbiqi zamanı əsas məqsədimiz elmin incikliklərini mənimsəməklə yanaşı, şagirdin şəxsiyyət kimi formalaşdırılması, təlim-tərbiyə prosesinin əsas subyektinə çevrilməsi, vətəninə, dilinə bağlı bir vətəndaş kimi yetişməsinin təminatıdır. Bu məsələnin uğurlu həlli xüsusilə humanitar elm sahələri üçün əhəmiyyətlidir. Humanitar fənlərin inteqrasiyası, bəzən Azərbaycan dili, ədəbiyyat və tarix dərşlərinin blok dərş şəklində keçirilməsi müvafiq məzmunların daha effektiv mənimsənilməsi ilə nəticələnir.

Cəmiyyətin müasir inkişaf səviyyəsi məktəbdə təlim-tərbiyənin səviyyəsini daha da yüksəltməyi tələb edir.

Elmi-pedaqoji tədqiqatların nəticələri göstərir ki, müəllim-tələbə münasibətlərinin düzgün qurulması, şəxsiyyətyönlü yanaşma müasir dövrdə təhsilənin inkişafını stimullaşdırən düzgün yanaşma kimi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Şəxsiyyətyönlü yanaşma modelinə görə təhsilənlərin emosional, sosial və idrak inkişafına eyni dərəcədə diqqət yetirilir. Bu yanaşma təhsilənlərin təkcə dərş prosesində, təlim aldığı

məqamlarda deyil, həm də gələcəkdə yaxşı nəticələr əldə olunmasına imkan yaradır. Məhz müəllim-şagird münasibətlərin obyektivliyi, şəxsiyyətyönlü yanaşma nəticəsində təhsilənlərin, ilk növbədə, təşəbbüskar olub, özünə inamlı, yaradıcı və müstəqil böyüyür, əsl şəxsiyyət kimi formalaşır və inkişaf edir. Ənənəvi təhsil sistemindən fərqli olaraq şəxsiyyətyönlü təhsil sistemində müəllim və tələbə - öyrədən və öyrənmə münasibətləri subyekt-subyekt münasibətləri kimi formalaşır.

Müəllim-şagird münasibətlərinin düzgün qurulması, sənayətə yanaşma innovativ fəaliyyətin və əslində bütövlükdə təhsilin modernləşdirilməsinin əsas yollarından biridir. Bu, ilk növbədə, təhsilin bütün pillələri üzrə təlim və tərbiyə məsələlərinə yeni baxış deməkdir. Sənayətə yanaşma təhsilin məqsəd və nəticələrinə, məzmununa, təhsilverən və təhsilənlərin fəaliyyətinə, təlim-tərbiyənin forma, metod və vasitələrinə, təhsil müəssisələrinin əlaqədə olduğu tərəflərlə münasibətlərinə müasir elmi düyünə tələb edir.

Müəllim-şagird münasibətinin yeni pedaqoji təfəkkürə müvafiq qurulması üçün müəllim: şagirdlərin fərdi xüsusiyyətlərini öyrənməli; müsbət xüsusiyyətlərinə əsaslanmalı; onların xarakterindən baş verən dəyişiklikləri duymalı; onlarda özünə hörmət inam yaratmalı; şagird şəxsiyyətinə hörmət bəsləməlidir və s. Deməli, təlimin keyfiyyətinə, onun daha səmərəli və uğurlu qurulmasına müəllim-şagird münasibətlərinin təsiri böyükdür. Belə ki, öyrədən və öyrənmə münasibətlərini demokratik əsaslarla qurulduqda, şagird təlim prosesinin subyekt kimi baxıldıqda onlarda təlimə maraq artır.

Şagirdləri öyrətməyə cəlb etmək üçün müəllim pedaqogika, psixologiya, metodologiya inamı vacib olan əsaslarına yiyələnəməlidir. Əgər müəllim dərş dediyi şagirdin tədris uğurları ilə barabər böyüyə hörmət, ata-anaya, torpağa məhəbbət, ətraf ələmə sağlamlıq münasibət bəsləməsinə nail ola bilirsə, deməli, gələcəyin əsl vətəndaşını hazırlayır.

Təhsil ocağında qazanılan nəzəri bilikləri tətbiq etməyi aşılamaq üçün müəllim-şagird münasibətinin düzgün qurulması tədris keyfiyyətinin yüksəltməkdə yolda ən ümdə problemlərdəndir. Müəllim-şagird münasibətləri qarşılıqlı hörmət, ehtiram, yardım, mərhəmət, səmimi

həmrəylik, məsuliyyət və sıx əməkdaşlıq üzərində qurulmalıdır. Gördüyümüz kimi, müasir dövrdə tədris prosesi sadəcə tədrisin komponentlərini əhatə etməklə kifayətlənmir, tədris prosesinə bilavasitə və dolaylı yolla təsir edəcək bütün amilləri nəzərə alır.

Deməli, şəxsiyyətin təşəkkülündə təhsil özünəməxsus rol oynayır, təlimin nəticəsi kimi meydana gəlir. Məktəblərin fəaliyyətini şərtləndirən, bilavasitə, təhsilin keyfiyyətinə təsir edən müəllim əməyinin stimullaşdırılmasına, qabaqcıl təcrübənin geniş tətbiqinə imkan yaradılmalıdır. Şagirdyənlülük, şəxsiyyətyönlülük və nəticəyənlülük prinsipləri əsasında qurulan müasir dərslər öz keyfiyyəti ilə fərqlənməlidir. Təlim

prosesi, öz növbəsində, təhsilləndirici, tərbiyələndirici və inkişafetdirici kimi mühüm funksiyaları yerinə yetirir.

Problemin aktuallığı. Müəllim-şagird münasibətinin düzgün qurulması, şagirdlərin mənəvi inkişafı məsələlərinin tədqiqata cəlb edilməsi yeni pedaqoji təfəkkür şəraitində öz aktuallığı ilə seçilir.

Problemin elmi yeniliyi. Bu tədqiqatda öyrədən və öyrənlən münasibətlərinin düzgün qurulması məsələləri araşdırılmış və mövzunun əhəmiyyətliyi əsaslandırılmışdır.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Müəllim-şagird münasibəti yeni pedaqoji təfəkkür aspektində təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsində istifadə olunacaqdır.

Ədəbiyyat:

1. Əhmədov B. Azərbaycan dili təliminin qanunları, prinsipləri və metodları. Bakı: Mütərcim, 2007.
2. Əfəndizadə Ə. Azərbaycan dili təliminin məzmun problemləri // Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi, 1987, № 1
3. İsaخانlı H. Müasir dünyada ali təhsil sistemində nələ baş verir və 2008-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sistemində dövlət proqramı necə olsa yaxşıdır. Bakı: Xəzər Universiteti nəşriyyəti, 2008.
4. Mehrabov A. Öyrədən və öyrənlən münasibətlərinin tənzimlənməsində interaktiv təlim metodlarının (yanaşmaların) rolu. "Təhsil problemləri" qəz., 2008, 11-20 iyun
5. <https://moluch.ru/archive/30/3462/>
6. Əlizadə Ə.Ə. Yeni pedaqoji təfəkkür: ideyalar, prinsiplər, problemlər, psixopedaqoji araşdırmalar. Bakı: Adiloğlu, 2001.

E-mai: sevil.Hesenova57@mail.ru
Rəyçi: *ped.ü. fəls.dok., dos. Z.M. Əzizova*
Redaksiyaya daxil olub: 12. 11. 2018.